

ЗАКОН

о робним берзама

"Службени гласник РС", број 52 од 22. јула 2019.

I. УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет

Члан 1.

Овим законом уређују се услови за оснивање, послови и организација робне берзе, повреде интегритета на робно-берзанском тржишту, као и надзор над применом овог закона.

Значење појединих израза

Члан 2.

Поједини изрази у смислу овог закона имају следеће значење:

- 1) робна берза је правно лице које управља, односно обавља делатност посредовања у процесу трговања робом, нестандардизованим терминским уговорима и бродским простором, одређује и спроводи правила и процедуре у вези са трговањем на робној берзи;
- 2) обрачун и плаћање су послови вођења и сравањења закључених берзанских послова на спот тржишту и терминском тржишту који се одвијају на робној берзи;
- 3) тржишни материјал је роба и нестандардизовани термински уговори којима се тргује на робној берзи;
- 4) роба је сваки производ који се може физички испоручити, укључујући пољопривредне производе, метале и њихове руде и легуре и енергенте, у складу са правилима робне берзе;
- 5) термински уговор је нестандардизован уговор о купопродаји одређене робе по унапред дефинисаној цени, а испорука робе и коначно плаћање врши се одређеног дана у будућности;
- 6) спот тржиште је тржиште на коме се роба продаје и испоручује након закључења берзанског посла;
- 7) терминско тржиште је тржиште нестандардизованих терминских уговора на коме се испорука и плаћање врше доспећем рока предвиђеног уговором;
- 8) листинг је списак тржишног материјала којима се тргује на робној берзи;
- 9) бродски простор је расположиви бродски простор којим се може превозити роба на унутрашњим водним путевима;
- 10) чланови управе су директор и надзорни одбор.

Циљ закона

Члан 3.

Циљ овог закона је уређење и организација правичног, транспарентног и ефикасног трговања тржишним материјалом и заштита интегритета тржишта на робној берзи.

II. ОСНИВАЊЕ, ОРГАНИЗОВАЊЕ И ПОСЛОВАЊЕ РОБНЕ БЕРЗЕ

Члан 4.

Робна берза се оснива као акционарско друштво, уколико поседује дозволу коју издаје Комисија за хартије од вредности (у даљем тексту: Комисија) у складу са овим законом и актима Комисије.

Комисија одлучује о захтеву за давање дозволе за обављање делатности робне берзе у року од 60 дана од дана пријема уредног захтева.

Робна берза обавља послове организовања спот тржишта и терминског тржишта у Републици Србији.

Ближе услове за издавање и одузимање дозволе за обављање делатности робне берзе прописује Комисија.

Упис у Регистар привредних субјеката и пословно име

Члан 5.

Робна берза је дужна да, у року од 15 дана од дана пријема решења Комисије о давању дозволе за обављање делатности робне берзе и решења Комисије о давању претходне сагласности на избор чланова управе поднесе пријаву за упис у Регистар привредних субјеката, у складу са законом којим се уређује регистрација привредних субјеката.

Извод из уписа у Регистар привредних субјеката Агенција за привредне регистре доставља Комисији по службеној дужности у року од седам дана од дана пријема решења о упису.

Робна берза у свом пословном имену обавезно садржи речи „робна берза“.

Забрањена је употреба речи „робна берза“ у пословном имену лица које није основано и нема дозволу за обављање делатности робне берзе у складу са овим законом.

Минимални капитал

Члан 6.

Минимални капитал робне берзе не може бити мањи од 50.000.000 динара.

Робна берза је дужна да у свом пословању обезбеди да капитал не буде мањи од износа прописаног у ставу 1. овог члана.

Акти које доноси робна берза

Члан 7.

Робна берза доноси оснивачки акт, статут, правила пословања робне берзе, тарифник, као и друге опште акте у складу са законом.

Правилима робне берзе из става 1. овог члана нарочито се уређују питања која се односе на чланство на берзи, листинг, покривеност налога, трговање, обрачун и плаћање, контролу и мере у случају повреда правила, информисање и чување пословне тајне и друга правила у вези са берзанским пословањем.

Тарифником робне берзе утврђује се провизија коју робна берза наплаћује по основу трансакција закључених на робној берзи, накнада за чланство у робној берзи, као и остале накнаде по основу публикација, едукација, продаја лиценци и тржишних информација.

Робна берза је дужна да о доношењу, односно измени правила робне берзе и тарифника обавести чланове робне берзе најкасније седам дана пре почетка његове примене објављивањем на својој интернет страници.

На статут, правила робне берзе и тарифник, као и на измене ових аката Комисија даје претходну сагласност.

Минималну садржину правила пословања робне берзе прописује Комисија.

Чланови управе робне берзе

Члан 8.

Чланови управе робне берзе су директор и надзорни одбор.

Надлежност, права и одговорност чланова управе робне берзе ближе се уређују статутом робне берзе.

Члан управе не може бити:

- 1) лице које подлеже примени правних последица осуде у складу са законом који уређује тржиште капитала и овог закона;
- 2) лице које је функционер, државни службеник или намештеник, осим у случају када Република Србија има власничко учешће у робној берзи;
- 3) лице које је члан управе, запослени, или лице са квалификованим учешћем у члану робне берзе или другој робној берзи која има дозволу за рад у складу са овим законом.

Комисија издаје претходну сагласност на избор члана управе, а у складу са условима прописаним овим законом.

Послови робне берзе

Члан 9.

Послови робне берзе су:

- 1) повезивање чланова робне берзе ради куповине и продаје тржишног материјала;
- 2) вођење регистра чланова робне берзе;
- 3) стандардизација робе;
- 4) израда и вођење листинга;
- 5) обрачун и плаћање трансакција на спот и терминском тржишту;
- 6) послови чувања и администрирања докумената и гарантних средстава;
- 7) обезбеђивање транспарентности, чување и објављивање информација о тражњи, понуди и тржишним ценама тржишног материјала, као и других информација од значаја за трговање тржишним материјалом;
- 8) одређивање услова за:
 - (1) чланство у робној берзи,
 - (2) трговање тржишним материјалом;
- 9) контрола чланова робне берзе у вези са трговањем тржишним материјалом, у циљу спречавања и откривања повреда интегритета тржишта и правила робне берзе;
- 10) покретање и вођење поступка против чланова робне берзе који се понашају супротно актима робне берзе;
- 11) вансудско решавање спорова у трговању на робној берзи.

Поред послова из става 1. овог члана робна берза може да обавља и следеће послове:

- 1) организацију берзанске трговине бродским простором;
- 2) промоцију и развој робно-берзанског тржишта;
- 3) продају тржишних података;
- 4) едукацију учесника на робно-берзанском тржишту;
- 5) друге послове, у оквиру делатности робне берзе, у складу са законом.

Комисија прописује садржину и услове за чување и објављивање евиденција и података робне берзе, као и начин извештавања.

Комисија прописује обавезе робне берзе у вези са обезбеђивањем транспарентности пре и после трансакције.

Забрањени послови робне берзе

Члан 10.

Није дозвољено да робна берза у своје име и за свој рачун тргује тржишним материјалом.

Робна берза, запослени и чланови управе, не могу давати савете о трговању тржишним материјалом.

Предмет трговања на робној берзи не могу бити девизе, ефективни страни новац, племенити метали и електрична енергија.

Сукоб интереса

Члан 11.

Запослени на робној берзи не могу бити чланови управе и запослени у другим привредним субјектима који су чланови робне берзе.

Кадровска оспособљеност

Члан 12.

Робна берза мора да има најмање пет запослених са дозволом за обављање послова брокера коју издаје Комисија.

Минимални технички услови за рад робне берзе

Члан 13.

Робна берза је дужна да обезбеди просторије за рад робне берзе.

Робна берза је дужна да обезбеди ниво техничке опремљености који омогућава несметано функционисање трговања у складу са минималним техничким условима за рад робне берзе.

Минималне техничке услове из ст. 1. и 2. овог члана прописује Комисија.

Чланство на робној берзи

Члан 14.

Чланови робне берзе могу бити домаћа и страна правна лица и регистрована пољопривредна газдинства која испуњавају услове прописане правилима робне берзе.

Чланство се стиче закључењем уговора о чланству са робном берзом.

Чланови робне берзе тргују на спот и терминском тржишту посредством брокера запослених на робној берзи.

Чланови робне берзе могу трговати у своје име и за свој рачун.

Трговање на робној берзи, поред чланова робне берзе, могу да обављају и Република Србија и Народна банка Србије у складу са законом.

III. ТРГОВАЊЕ НА РОБНОЈ БЕРЗИ

Врсте робе и услови трговања на спот и терминском тржишту

Члан 15.

Правилима пословања робне берзе уређују се врста робе и услови трговања.

Послови робне берзе на спот тржишту

Члан 16.

Робна берза на спот тржишту обавља следеће послове:

- 1) пријем налога;
- 2) котацију налога;
- 3) упаривање налога;
- 4) обавештавање чланова;
- 5) вођење и чување евиденције закључених уговора на спот тржишту.

Податке из става 1. тачка 5) овог члана робна берза чува трајно.

Робна берза врши и послове евиденције и управљања збирним, наменским динарским и девизним рачуном робне берзе за обрачун, гарантовање извршења трговања и плаћање.

Поред послова из ст. 1. и 2. овог члана, робна берза обавља и друге послове у вези са трговањем на спот тржишту.

Послови робне берзе на терминском тржишту

Члан 17.

Берза на терминском тржишту обавља следеће послове:

- 1) пријем налога;
- 2) котацију налога;
- 3) упаривање налога;
- 4) обавештавање чланова;
- 5) вођење и чување евиденције нестандардизованих терминских уговора;
- 6) вођење евиденције и управљања збирним, наменским динарским и девизним рачуном робне берзе за обрачун, гарантовање извршења трговања и плаћање;
- 7) друге послове у вези са нестандардизованим терминским уговорима.

Члан 18.

Робна берза може својим правилима пословања одредити могућност секундарног трговања нестандардизованим терминским уговорима.

Доспећем нестандардизованог терминског уговора примењују се правила за спот трговање.

IV. ЗБИРНИ РАЧУНИ И ГАРАНТНА СРЕДСТВА

Члан 19.

Робна берза за потребе функционисања обрачуна и плаћања на спот и терминском тржишту, отвара посебан, збирни, наменски динарски и девизни рачун код пословне банке преко кога се извршавају плаћања, наплаћивања и пренос по основу трговања робом на спот и терминском тржишту.

Ако се трговање на робној берзи врши између резидената, рачун из става 1. овог члана може бити само динарски.

Робна берза управља средствима чланова робне берзе на збирном рачуну из става 1. овог члана.

Правилима робне берзе се ближе уређују трансакције из става 1. овог члана, начин исплате, ванредне процедуре у случају да није могуће обезбедити неопходна средства, као и друга питања од значаја за остваривање сврхе збирног рачуна.

Плаћања, наплаћивање и пренос у девизама по основу пословања на робној берзи врше се у складу са законом којим се уређује девизно пословање и подзаконским актима донетим на основу тог закона.

Новчана средства на збирном, наменском динарском и девизном рачуну из става 1. овог члана не улазе у имовину и у стечајну или ликвидациону масу робне берзе и банке у којој се воде и не могу бити предмет принудне наплате.

Члан 20.

Робна берза отвара посебан, збирни, наменски динарски и девизни рачун код пословне банке на који се уплаћују новчана средства у циљу гарантовања извршења берзанске трансакције по основу трговања робом на спот и терминском тржишту.

Ако се трговање на робној берзи врши између резидената, рачун из става 1. овог члана може бити само динарски.

У циљу обезбеђења извршења трговања на спот тржишту робна берза прописује обавезна гарантна средства за поједине врсте робе, које члан уплаћује пре закључења уговора на збирни рачун или положи друга гарантна средства.

У циљу обезбеђења извршења трговања на терминском тржишту робна берза мора прописати обавезна гарантна средства за поједине врсте робе, које члан уплаћује пре закључења уговора на збирни рачун из става 1. овог члана или обавезу члана робне берзе да положи друга гарантна средства.

Робна берза прописује минимални износ гарантних средстава која члан робне берзе мора да има на збирном рачуну.

Висину, начин и врсту гарантних средстава, као и начин управљања тим средствима одређује робна берза својим правилима.

Плаћања, наплаћивање и пренос у девизама по основу пословања на робној берзи врше се у складу са законом којим се уређује девизно пословање и подзаконским актима донетим на основу тог закона.

Гарантна средства из овог члана не улазе у имовину и у стечајну или ликвидациону масу робне берзе и банке у којој се воде и не могу бити предмет принудне наплате.

V. ПОВРЕДЕ ИНТЕГРИТЕТА ТРЖИШТА

Манипулација на робно-берзанском тржишту

Члан 21.

Манипулација на робно-берзанском тржишту укључује:

- 1) стварање или давање неистинитих или обмањујућих информација о понуди, тражњи, цени или количини тржишног материјала;
- 2) заједничко деловање ради одржавања цене тржишног материјала на нереалном или вештачком нивоу;
- 3) предузимање радњи и активности истицања понуде или тражње са намером да се опозову пре извршења;
- 4) ширење лажних или обмањујућих информација путем медија које су од утицаја на понуду, тражњу, количину или цену тржишног материјала, уколико су знали или морали знати да су информације неистините и да могу довести у заблуду.

Учесницима у трговању и другим лицима забрањује се вршење манипулације из става 1. овог члана.

Учесници у трговању и друга лица која учествују у манипулацијама на тржишту солидарно су одговорна за штету која настане као последица манипулација на тржишту.

Робна берза и њени чланови су дужни да на основу својих доступних података, обавесте Комисију о случајевима за које оправдано сумња да се ради о манипулацији на тржишту.

Забрана злоупотребе инсајдерским информацијама

Члан 22.

Инсајдерска информација је информација о тачно одређеним чињеницама које нису јавно објављене, а односе се директно или индиректно на тржишни материјал, а која би, да је јавно објављена, вероватно значајно утицала на цену тржишног материјала.

Забрањено је сваком лицу које поседује инсајдерске информације путем приступа информацијама до којих долази обављањем дужности на радном месту, вршењем професије или других дужности или путем кривичних дела које је извршило, као и сваком другом лицу које поседује инсајдерске

информације, а зна или је требало да зна да се ради о инсајдерској информацији, да ту информацију:

- 1) препоручује или наводи друге особе да на основу инсајдерске информације стекну или отуђе тржишни материјал на које се та информација односи;
- 2) открива и чини доступним инсајдерске информације другом лицу, осим ако се информација открије и учини доступном у редовном пословању, професији или дужности;
- 3) употреби за учешће или да нуди другом лицу ради узимања учешћа у закључивању трансакција у вези са тржишним материјалом на које се инсајдерска информација односи.

VI. ОВЛАШЋЕЊА И НАДЛЕЖНОСТИ КОМИСИЈЕ

Послови Комисије

Члан 23.

Комисија врши надзор над спровођењем овог закона, доноси подзаконске акте за извршавање овог закона и води евиденцију робних берзи.

Комисија у решавању у управним стварима примењује одредбе закона којим се уређује општи управни поступак и доноси решења која су коначна.

Средства за обављање послова

Члан 24.

За обављање послова предвиђених овим законом средства за рад Комисије обезбеђују се из такси које се наплаћују у складу са правилником о тарифи који доноси Комисија.

Правилник о тарифи из става 1. овог члана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије” и на интернет страници Комисије.

VII. НАДЗОР

Надзор Комисије

Члан 25.

Комисија обавља послове надзора утврђене овим законом.

Надзор из става 1. овог члана Комисија обавља:

- 1) праћењем, прикупљањем и провером објављених података, обавештења и извештаја које су учесници тржишта по овом закону или другим прописима дужни да достављају Комисији;
- 2) непосредним надзором;
- 3) изрицањем надзорних мера.

Робна берза, чланови робне берзе, као и остала правна и физичка лица дужни су да на захтев Комисије омогуће увид и доставе тражену документацију коју Комисија сматра потребном за спровођење надзора.

Овлашћено лице Комисије може у поступку надзора:

- 1) прегледати опште акте, пословне књиге, изводе са рачуна и друге документе робне берзе, члана робне берзе или другог лица и сачинити копије докумената;
- 2) захтевати информације о појединим питањима значајним за поступак надзора.

О извршеном непосредном надзору над пословањем саставља се записник.

Ближе услове и начин спровођења надзора прописује Комисија.

Комисија, сваки њен члан и запослени податке и документацију из ст. 2. и 3. овог члана, могу да користе само у оквиру своје надлежности и дужни су да их чувају као пословну тајну.

Мере надзора

Члан 26.

Ако у поступку надзора утврди незаконитости, односно неправилности Комисија доноси решење којим налаже отклањање утврђених неправилности.

Комисија ће решењем одредити рок за извршење и достављање одговарајућих доказа. Ако лице не поступи по решењу из става 1. овог члана Комисија може изрећи нову или исту меру.

У случају утврђених незаконитости, односно неправилности Комисија може предузети и следеће мере:

- 1) изрећи опомену;
- 2) покренути поступак пред надлежним органом;
- 3) изрећи јавну опомену;
- 4) предложити надлежном органу доношење забране располагања имовином, одузимање предмета и имовинске користи, као и друге мере када је то примењиво;
- 5) повући сагласност на именовање чланова управе робне берзе;
- 6) наложити робној берзи да обустави трговање тржишним материјалом, односно укине већ донету обуставу трговања, у обиму у коме је то потребно да би се уклониле или спречиле штетне последице у трговању тржишним материјалом;
- 7) привремено забранити рад робне берзе до три месеца;

- 8) одузети дозволу за рад робној берзи;
- 9) предузети друге мере у складу са законом.

На питања надзора која нису уређена овим законом примењују се одредбе закона којим се уређује тржиште капитала.

VIII. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

1. Кривична дела

Манипулација на робно-берзанском тржишту

Члан 27.

Ко предузима манипулације на тржишту на основу којих оствари имовинску корист за себе или друго лице или нанесе штету другим лицима тако што:

- 1) закључи трансакцију или изда налоге за трговање на робној берзи којима се дају неистините или обмањујуће информације о понуди, потражњи, цени или количини тржишног материјала;
- 2) издавањем налога, односно закључењем трансакције лица која делују заједнички, одржавају цену тржишног материјала на нереалном или вештачком нивоу на робној берзи;
- 3) испоставља налоге за трговање са намером да их опозове пре закључења трансакције на робној берзи;
- 4) шири информације путем медија, укључујући и интернет или било којим другим путем преноси неистините вести или вести које могу изазвати заблуду о тржишним материјалима на робној берзи, ако је знало или је морало знати да су те информације неистините или да могу довести у заблуду, казниће се казном затвора од шест месеци до пет година и новчаном казном.

Ако је услед дела из става 1. овог члана дошло до знатног поремећаја на робно-берзанском тржишту учинилац ће се казнити затвором од три до осам година.

Коришћење, откривање и злоупотреба инсајдерских информација на робној берзи

Члан 28.

Ко у намери да себи или другом лицу оствари имовинску корист или нанесе штету другим лицима, употреби инсајдерску информацију на робној берзи:

- 1) непосредно или посредно при стицању, отуђењу и покушају стицања или отуђења за сопствени рачун или за рачун другог лица тржишног материјала на који се та информација односи;
- 2) за откривање и чињење доступним инсајдерске информације било ком другом лицу;

3) за препоручивање или navoђење другог лица да на основу инсајдерске информације стекне или отуђи тржишни материјал на који се та информација односи, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

Ако је делом из става 1. овог члана прибављена имовинска корист или другим лицима нанета материјална штета у износу који прелази 1.500.000 динара, учинилац ће се казнити затвором до три године.

2. Привредни преступи

Члан 29.

Новчаном казном од 1.000.000 до 3.000.000 динара казниће се за привредни преступ правно лице:

- 1) ако обавља послове робне берзе супротно члану 9. овог закона;
- 2) ако на захтев Комисије, у остављеном року и на тражени начин, не омогући увид или не достави документацију коју Комисија сматра потребном за спровођење надзора (члан 25. став 3);
- 3) ако онемогући овлашћено лице Комисије да спроведе поступак надзора у складу са чланом 25. став 4. овог закона.

За радње из става 1. овог члана казниће се за привредни преступ и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 50.000 до 200.000 динара.

Уз казну за привредни преступ из става 1. овог члана може се изрећи заштитна мера забране правном лицу да се бави пословима робне берзе у трајању од шест месеци до три године, као и заштитна мера јавно објављивање пресуде.

Уз казну за привредни преступ из става 2. овог члана може се изрећи заштитна мера забране одговорном лицу да врши одређене дужности у трајању од шест месеци до три године, као и заштитна мера јавно објављивање пресуде.

3. Прекршаји

Члан 30.

Новчаном казном од 100.000 до 2.000.000 казниће се за прекршај робна берза, ако:

- 1) не достави Комисији на претходну сагласност статут, правила робне берзе и тарифник, као и измене ових аката у складу са чланом 7. став 5. овог закона;
- 2) за чланове управе именује лице за које није прибављена претходна сагласност Комисије у складу са чланом 8. став 4. овог закона;
- 3) поступа супротно забрани из члана 10. овог закона;

4) запошљава лица супротно забрани сукоба интереса из члана 11. овог закона;

5) користи средства наменског рачуна противно њиховој намени супротно одредбама чл. 19. или 20. овог закона.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај и одговорно лице у робној берзи новчаном казном од 50.000 до 150.000 динара.

Члан 31.

Новчаном казном од 100.000 до 2.000.000 динара казниће се за прекршај правно лице ако употребљава у пословном имену ознаку „робна берза“, супротно члану 5. овог закона.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 50.000 до 150.000 динара.

Уз казну за прекршај из ст. 1. и 2. овог члана може се изрећи заштитна мера забране правном лицу да обавља послове робне берзе у трајању од шест месеци до две године.

Члан 32.

Новчаном казном од 50.000 до 200.000 динара казниће се за прекршај предузетник:

- 1) ако обавља послове робне берзе супротно члану 9. овог закона;
- 2) ако на захтев Комисије, у остављеном року и на тражени начин, не омогући увид или не достави документацију коју Комисија сматра потребном за спровођење надзора (члан 25. став 3);
- 3) ако онемогући овлашћено лице Комисије да спроведе поступак надзора у складу са чланом 25. став 4. овог закона.

Члан 33.

Новчаном казном од 20.000 до 150.000 динара казниће се за прекршај физичко лице:

- 1) ако на захтев Комисије, у остављеном року и на тражени начин, не омогући увид или не достави документацију коју Комисија сматра потребном за спровођење надзора (члан 25. став 3);
- 2) ако онемогући овлашћено лице Комисије да спроведе поступак надзора у складу са чланом 25. став 4. овог закона.

IX. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 34.

Комисија ће ускладити своје пословање и статут и донети подзаконска акта потребна за примену овог закона, у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 35.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењује се по истеку девет месеци од дана ступања на снагу.